

Strategia

ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH

W POWIECIE SOKÓLSKIM

Wprowadzenie

Strategia rozwiązywania problemów społecznych jest częścią strategii zrównoważonego rozwoju powiatu sokólskiego. W dokumencie tym cel strategiczny zdefiniowany jest następująco: „stworzenie sprawnego systemu pomocy społecznej” i obejmuje dwa obszary; system opieki nad osobami niepełnosprawnymi i system opieki społecznej.

Ustawy kompetencyjne nakładają na organy administracji rządowej i samorządowej określone obowiązki w celu realizacji tych zadań. Obowiązki te są zapisane w dwu podstawowych dokumentach:

- Ustawie z dnia 29 listopada 1990 r. o pomocy społecznej.
- Ustawie z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnienia osób niepełnosprawnych.

W pracy nad strategią wykorzystano dane z:

- Wojewódzkiego Urzędu Statystycznego w Białymstoku,
- Karty Powiatu – opracowanej przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Sokółce,
- ośrodków pomocy społecznej,
- ZUS,
- KRUS,
- Powiatowego Zespołu Orzekania o Stopniu Niepełnosprawności,
- sprawozdań rocznych PCPR w Sokółce.

Strategia rozwiązywania problemów społecznych w powiecie sokólskim zgodna jest z Programem w zakresie pomocy społecznej w województwie podlaskim na lata 2000-2005 oraz Wojewódzkim programem poprawy życia społecznego i zawodowego osób niepełnosprawnych na lata 2000-2005.

I. DANE DEMOGRAFICZNE.

I. 1. LUDNOŚĆ, GĘSTOŚĆ ZALUDNIENIA, STRUKTURA WIEKU I PŁCI.

Powiat Sokólski położony jest na terenie Województwa Podlaskiego, w północnej części Niziny Podlaskiej. Na powierzchni 2054 km² mieszka 77.411 osób (stan na 31.12.2001 r.) co stanowi 6,34 % ludności województwa podlaskiego i 0,2% ludności Polski. 38,7 tys. osób to kobiety, co daje 49,9% ogółu ludności powiatu. Ogólna liczba ludności powiatu zmalała w stosunku do roku poprzedniego o 0,8 tys. Na terenie powiatu przeważającą liczbę mieszkańców stanowi ludność wiejska – 48,4 tys., co stanowi 62,6% ogółu ludności. W miastach mieszka 28,9 tys. osób. W gminie Sokółka większość ludzi żyje w mieście tj. 71,1%.

Gęstość zaludnienia w powiecie jest nierównomierna; dla całego powiatu wynosi ona 38 osób/km². Wskaźnik gęstości zaludnienia (poniżej średniej krajowej – 123 osoby/km²) najwyższy jest w gminie Sokółka - 90 osób/km², natomiast najniższym wskaźnikiem gęstości zaludnienia charakteryzuje się gmina Szudziałowo z liczbą 12 osób/km². Ludność tradycyjnie koncentruje się przede wszystkim w miastach: Sokółce, Dąbrowie Białostockiej, Suchowoli, gdzie gęstość zaludnienia wynosi 844 osoby/1 km² a w obszarze wiejskim 26 osób/km². Niewielkie zaludnienie cechuje cały powiat, a najbardziej obszary o znacznym stopniu zalesienia, bagienne, objęte ochroną przyrody, przygraniczne (gminy: Sidra, Nowy Dwór, Szudziałowo, Krynki).

W obszarze Powiatu Sokólskiego położonych jest 10 gmin, w tym 3 miejsko – gminne i 7 wiejskich, 3 miasta i 462 wsie.

Przeciętna liczba mieszkańców jednej wsi to 106 osób.

Dzieci i młodzież Powiatu Sokólskiego (0-19) to 21,5 tys. Stanowi to 27,7% ogółu społeczeństwa, z czego większość to mężczyźni – 51,37 czyli 11,0 tys.

Tabela nr 1. Zaludnienie powiatu sokólskiego na dzień 31.12.2001 r.

Lp.	Wyszczególnienie	Powierzchnia (km ²)	Sołectwa	Miejscowości	Ludność				
					Ogółem	Mężczyźni	Kobiety	Na 1 km ²	Kobiety na 100 mężczyzn
1.	m. Dąbrowa Białostocka	23	---	---	6 619	3 229	3 390	292	105
2.	m. Suchowola	26	---	---	2 454	1 207	1 247	95	103
3.	m. Sokółka	9	---	---	19 839	9 674	10 165	2 145	105
4.	obszar wiejski Dąbrowa Białostocka	241	47	51	6 996	3 599	3 397	29	94
5.	obszar wiejski Sokółka	304	54	86	8 279	4 171	4 108	27	98
6.	obszar wiejski Suchowola	230	46	50	5 333	2 689	2 644	23	98
7.	gm. Janów	208	35	43	4 715	2 350	2 365	23	101
8.	gm. Korycin	117	33	38	3 629	1 882	1 747	31	93
9.	gm. Krynki	166	27	37	3 845	1 887	1 958	23	104
10.	gm. Kuźnica	133	30	46	4 692	2 401	2 291	35	95
11.	gm. Nowy Dwór	121	18	21	3 137	1 590	1 547	26	97
12.	gm. Sidra	174	28	40	4 157	2 111	2 046	24	97
13.	gm. Szudziałowo	302	34	53	3 716	1 934	1 782	12	92
14.	gm. Suchowola	256	46	50	7 787	3 896	3 891	30	100
15.	gm. Sokółka	313	54	86	28 118	13 845	14 273	90	103
16.	gm. Dąbrowa Białostocka	264	47	51	13 615	6 828	6 787	52	99
17.	miasta	58	---	---	28 912	14 110	14 802	844	104
18.	obszar wiejski	1 996	352	465	48 499	24 614	23 885	25	97
19.	powiat sokólski	2 054	352	465	77 411	38 724	38 687	35	98

Źródło: Rocznik Statystyczny Województwa Podlaskiego – 2002 r.

Poniższa tabela (nr 2) przedstawia strukturę wieku ludności w powiecie sokólskim.

Tabela nr 2. Struktura wieku ludności w powiecie sokólskim. Stan na dzień 31.12.2001r.

Wyszczególnienie	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety	Miasta	Wieś
Lata/ powiat ogółem	77 411	38 724	38 687	28 912	48 499
0-4 lata /2001-1997/	3 851	1 955	1 896	1 280	2 571
5-9 /1996-1992/	4 997	2 604	2 393	1 805	3 192
10-14 /1991-1987/	6 049	3 081	2 968	2 457	3 592
15-19 /1986-1982/	6 572	3 389	3 183	2 836	3 786
20-24 /1981-1977/	6 051	3 236	2 815	2 515	3 536
25-29 /1976-1972/	5 688	3 060	2 628	2 219	3 469
30-34 /1971-1967/	4 624	2 607	2 017	1 745	2 879
35-39 /1966-1962/	4 957	2 711	2 246	1 959	2 998
40-44 /1961-1957/	5 473	2 954	2 519	2 344	3 129
45-49 /1956-1952/	5 246	2 744	2 502	2 430	2 816
50-54 /1951-1947/	4 558	2 301	2 257	1 976	2 582
55-59 /1946-1942/	3 347	1 580	1 767	1 238	2 109
60-64 /1941-1937/	3 650	1 691	1 959	1 134	2 516
65-69 /1936-1932/	3 573	1 572	2 001	952	2 621
70-74 /1931-1927/	3 583	1 367	2 216	839	2 744
75-79 /1926-1922/	2 574	922	1 652	599	1 975
80 lat i więcej	2 618	950	1 668	584	2 034

Źródło: Rocznik Statystyczny Województwa Podlaskiego – 2002 r.

I. 2. WIEK PRODUKCYJNY

Ludność w wieku produkcyjnym w 2001r. wynosiła 44,3 tys., co stanowiło 57,2%, z czego większość, czyli 59,2% mieszka na wsi. Udział osób w wieku przedprodukcyjnym w ogóle ludności powiatu sokólskiego wynosi 24,3%, a osób w wieku poprodukcyjnym – 18,5%. Najtrudniejsza demograficznie sytuacja cechuje gminy Szudziałowo, Nowy Dwór i Sidra, gdzie wskaźnik starzenia się społeczeństwa należy do najwyższych w województwie (odpowiednio: wiek poprodukcyjny – 22,5%, 25,8% i 23,4% produkcyjny – 49,6% i 51,3%, 51,3% przedprodukcyjny – 22,8%, 22,9% i 25,2%).

I.3. PRZYROST NATURALNY

W całym powiecie sokólskim, z wyjątkiem gminy Janów oraz gminy Sokółka przyrost naturalny jest ujemny. Dla całego powiatu wynosi on minus 150, gdzie na koniec 2001 r.

odnotowano 751 urodzeń żywych i 901 zgonów. Największy przyrost naturalny jest w gminie Sokółka i wynosi plus 3, natomiast najniższy wskaźnik przyrostu naturalnego zanotowano w Szudziałowie i wyniósł on minus 32. Ogółem bardzo niski wskaźnik jest na wsi i wynosi on – 11. Dokładne dane obrazuje tabela nr 3.

Tabela nr 3. Ruch naturalny ludności powiatu sokólskiego. Stan na dzień 31.12.2001r.

Wyszczególnienie	Małżeństwa	Urodzenia żywe	Zgony	Przyrost naturalny
Powiat Sokólski	426	751	901	- 150
Miasta	150	224	229	- 5
obszar wiejski	276	527	672	- 145
gmina Dąbrowa Białostocka	66	129	159	- 30
miasto	28	44	47	- 3
obszar wiejski	38	85	112	- 27
gmina Sokółka	162	259	256	- 3
miasto	109	155	152	- 3
obszar wiejski	53	104	104	-
gmina Suchowola	46	87	115	- 28
miasto	13	25	30	- 5
obszar wiejski	33	62	85	- 23
gmina Janów	29	51	44	- 7
gmina Korycin	17	35	43	- 8
gmina Krynki	14	35	49	- 14
gmina Kuźnica	23	48	68	- 20
gmina Nowy Dwór	15	34	42	- 12
gmina Sidra	21	43	59	- 16
gmina Szudziałowo	33	34	66	- 32

Źródło: Rocznik Statystyczny Województwa Podlaskiego – 2002 r.

I.4. MIGRACJE

Saldo migracji stałej w powiecie sokólskim w roku 2001 wynosiło ogółem – 351 osoby. Na pobyt stały zameldowały się 668 osoby, w tym 661 w ruchu wewnętrznym, natomiast wymeldowało się 1 019, w tym 1 006 w ruchu krajowym. Najniższe saldo migracji zanotowano w Dąbrowie Białostockiej i wynosiło ono – 89 osób, natomiast najwyższe w gminie Janów – 10 osób. Ogółem najwyższe saldo migracji zaobserwowano na obszarach wiejskich, gdzie wynosi ono 351 osoby. Jest to związane z brakiem pracy na terenach wiejskich i głównie ludzie młodzi wyjeżdżają w poszukiwaniu pracy. Na pobyt stały

zameldowało się 7 osób z zagranicy, natomiast w celu wyjazdów za granicę z terenu powiatu sokólskiego wymeldowało się 13 osób.

I.5. BEZROBOCIE

Stopa bezrobocia dla powiatu sokólskiego w grudniu 2002 r. wynosiła 15,8%. Bezrobotnych zarejestrowanych było 6620, w tym na wsi 3505, co stanowi 52,9% ogółu bezrobotnych. Większą grupę bezrobotnych stanowią mężczyźni – 3549, co daje 53,6 %.

Najwięcej bezrobotnych jest wśród osób młodych w wieku 18-24 – 1913 osób, z czego 881 to kobiety.

Tabela nr 4. Struktura bezrobotnych z uwzględnieniem wieku. Stan na dzień 31.12.2001r.

Wyszczególnienie	Bezrobotni ogółem	W tym kobiety	Bezrobotni miasto	Bezrobotni wieś
Ogółem	6620	3071	3115	3505
Wiek	15 – 17	1	-	1
	18 – 24	1913	881	737
	25 – 34	1793	889	794
	35 – 44	1470	730	776
	45 – 54	1221	528	700
	55 – 59	196	42	95
	60 i pow.	26	-	13

Źródło: Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Sokółce.

Poniższa tabela przedstawia liczbę bezrobotnych z uwzględnieniem wykształcenia.

Tabela nr 5. Struktura bezrobotnych z uwzględnieniem wykształcenia. Stan na dzień 31.12.2002r.

wyszczególnienie	ogółem	w tym kobiety	bezrobotni miasto	bezrobotni wieś
wyższe	188	117	118	70
policealne i śr. zawod.	1 643	936	888	755
LO	537	364	342	195
zas. zawod.	2 287	920	997	1 290
gimnazjalne i pon.	1 965	734	770	1 195

Źródło: Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Sokółce.

Z danych wynika, iż najczęściej osób bez pracy – 2 287 ma wykształcenie zasadnicze zawodowe i gimnazjalne, podstawowe lub niepełne podstawowe – 1 965. Najmniej problemów ze znalezieniem pracy mają osoby z wyższym wykształceniem. Stanowią oni 2,8% ogółu bezrobotnych.

Wnioski:

Powiat Sokółski charakteryzuje się wyższymi w porównaniu ze średnią krajową odsetkiem osób starszych. Wynika to ze zwiększenia średniej i oczekiwanej długości życia oraz ujemnego przyrostu naturalnego. Z osób powyżej 60 roku życia 74,3 % zamieszkuje na wsi. W populacji osób starych dominują kobiety – stanowią one 59,4 %.

W najbliższych latach przewidywany jest dalszy wzrost liczby osób w wieku powyżej 60 roku życia. Temu zjawisku towarzyszy stały spadek ludności aktywnej zawodowo i społecznie (potencjalnych opiekunów), rosnące bezrobocie, ubożenie rodzin oraz niekorzystne zmiany w strukturze rodziny (migracja dzieci do miast).

Starzenie się społeczeństwa rodzi wiele problemów medycznych, społecznych i ekonomicznych.

II. DIAGNOZA POTRZEB SPOŁECZNYCH

II.1. NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ

Według zgromadzonych przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Sokółce danych za rok 2002, na terenie powiatu sokólskiego żyje 9 693 osób niesprawnych – 12,52% ogółu ludności, – z czego 330 to dzieci.

Tabela nr 6. Struktura demograficzna w aspekcie zjawiska niepełnosprawności.

Lp.	Wyszczególnienie	liczba
1.	ludność ogółem	77 411
2.	osoby niepełnosprawne ogółem	9 693
3.	w tym: - mężczyźni	4 553
4.	- kobiety	4 810
5.	- dzieci do lat 16	330
6.	osoby niepełnosprawne w wieku 16 lat i więcej - ogółem	8 658
7.	w tym: - ze znacznym stopniem niepełnosprawności	2 668
8.	- z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności	1 471
9.	- z lekkim stopniem niepełnosprawności	4 519

Źródło: Dane PZON, KRUS, ZUS.

Dane te nie w pełni odzwierciedlają faktyczną liczbę osób niepełnosprawnych, ponieważ zostały nadesłane z instytucji zapewniających osobom niepełnosprawnym różnego typu świadczenia, tj. ZUS, KRUS, Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności oraz gminne ośrodki pomocy społecznej. KRUS przesłał jedynie informację, dotyczącą zasiłków pielęgnacyjnych wypłacanych na dzieci do lat 16. Brak jest natomiast informacji na temat ilości osób niepełnosprawnych zarejestrowanych w KRUS.

Nie można ustalić w jakim zakresie osoby te pokrywają się jako świadczeniobiorcy i petenci więcej niż jednej spośród wymienionych instytucji. W związku z powyższym, trudno jest ocenić, czy przytoczone wyżej dane są przeszacowane czy też zaniżone.

II.2. CHOROBY PSYCHICZNE

Dane statystyczne przedstawiane przez Podlaskie Centrum Zdrowia Publicznego wskazują na wzrost rozpoznanych przypadków zaburzeń psychicznych w województwie na przestrzeni ostatnich lat. Sprawozdania z Poradni Zdrowia Psychicznego powiatu sokólskiego z roku 1995 i 2000 potwierdzają to zjawisko.

Liczbę leczonych ambulatoryjnie z powodu zaburzeń psychicznych w latach 1995 - 2000 przedstawia tabela nr 7.

Tabela nr 7. Liczba osób leczonych ambulatoryjnie z powodu zaburzeń psychicznych.

Rodzaj zaburzenia	Leczeni ogółem w 1995r.	Leczeni ogółem w 2000r.
Ogółem z zaburzeniami psychicznymi	899	1 477
mężczyźni	411	598
Osoby zamieszkałe na wsi	525	914
Organiczne zaburzenia psychiczne włącznie z zespołami objawowymi	35	285
schizofrenia	162	232
Zaburzenia nerwicowe związane ze stresem i somatoformiczne	284	494
Zaburzenia osobowości i zachowania dorosłych	8	58
Upośledzenie umysłowe	39	96

Źródło: Dane Poradni Zdrowia Psychicznego w Sokółce i Dąbrowie Białostockiej.

Powyższe zestawienie powstało na podstawie sprawozdań Poradni Zdrowia Psychicznego w Sokółce i Dąbrowie Białostockiej za lata 1995 i 2000. Analiza tych danych zwraca uwagę na następujące fakty:

- w okresie ostatnich 5-ciu lat prawie podwoiła się liczba osób leczonych z powodu zaburzeń psychicznych
- wzrosła liczba zaburzeń nerwicowych związanych ze stresem
- dramatycznie wzrosła liczba osób z organicznymi zaburzeniami psychicznymi (psychogeriatrya)

Wnioski te wskazują na duże zagrożenia w sferze zdrowia psychicznego wynikające być może z procesów transformacji ustrojowej i pogarszania się sytuacji materialnej rodzin. Zjawisko zaburzeń psychicznych może być szersze ze względu na leczenie się części osób w gabinetach prywatnych, bądź w poradniach wojewódzkich.

II.3. RODZINA. SYTUACJA DZIECI I MŁODZIEŻY.

Młodzież w Polsce lepiej postrzega sytuację materialną swych rodzin niż ludzie dorośli. Tylko 2% młodzieży podało, że jej rodzina jest biedna a 22%, że jest niezbyt bogata. Tymczasem z danych GUS wynika, że w 1997r. odsetek gospodarstw domowych:

- poniżej minimum socjalnego (sfera niedostatku) wynosi 50%,
- o wydatkach niższych od tzw. ustawowej granicy ubóstwa (uprawnionych do ubiegania się o świadczenia pieniężne z pomocy społecznej) wynosił ponad 13%,
- poniżej minimum egzystencji (żyjących w skrajnym ubóstwie) przekraczał 5%.

Różnice w opiniach nastolatków i dorosłych mogą być spowodowane co najmniej dwiema przyczynami. Pierwsza – to chronienie dzieci, w większości rodzin, przed skutkami

niedostatku. W 1998r. wśród wydatków rodzin na pierwszym miejscu znajdowały się wydatki związane z zaspakajaniem podstawowych potrzeb dzieci. Druga – to traktowanie przez młodzież ubóstwa jako tematu „drażliwego” i niechęć do przyznawania się do biedy (zaniżone wyniki).

W latach 1994-98 nastąpiły korzystne zmiany w postrzeganiu przez młodzież sytuacji materialnej swej rodziny. W porównaniu z innymi krajami młodzież w Polsce, podobnie jak w większości tzw. krajów postkomunistycznych, wyraźnie gorzej ocenia zamożność i warunki bytowe swojej rodziny.

Polska należy do krajów o najwyższym odsetku młodzieży mieszkającej z obojgiem naturalnych rodziców i o najmniejszym odsetku młodzieży mającej trudności w komunikowaniu się z matką. Nastolatki w Polsce, podobnie jak w innych krajach, w sytuacji trudnej, mogą w większym stopniu liczyć na wsparcie ze strony matki niż ojca. W ostatnich latach odnotowano w naszym kraju korzystną tendencję zmniejszenia się odsetka młodzieży, która ma trudności w komunikowaniu się z ojcem.

Obraz szkoły w „oczach” uczniów jest dość zróżnicowany. Zdecydowanie lepiej postrzegają ją dziewczęta niż chłopcy, najmniej korzystnie 13-latki (byli uczniowie klasy VII szkoły podstawowej). Uogólniając różne opinie o szkole można przyjąć, że co trzeci uczeń odczuwa obciążenie nauką i stawiane mu wymagania jako zbyt wysokie, a co czwarty/ piąty nie lubi szkoły, nie czuje się w niej bezpiecznie i nie odczuwa satysfakcji z uczęszczania do szkoły. Jest to grupa ryzyka wystąpienia zachowań ryzykownych dla zdrowia, zaburzeń zdrowia psychospołecznego i niskich aspiracji co do dalszej edukacji.

W przypadku trudności szkolnych w największym stopniu młodzież może liczyć na wsparcie ze strony rodziców, mimo że aż 41 % z nich niechętnie przychodzi do szkoły aby rozmawiać z nauczycielami. Około 20% uczniów nie może liczyć na wsparcie ze strony nauczycieli – dodatkową pomoc, dobre i sprawiedliwe traktowanie, interesowanie się uczniami jako ludźmi. Prawie połowa uczniów rzadko może liczyć na życzliwość i pomoc ze strony kolegów w klasie, a co trzeci uczeń był sprawcą lub ofiarą przemocy ze strony kolegów w szkole. Wskazuje to na potrzebę głębokich zmian w relacjach nauczyciel-uczeń oraz rozwijania u uczniów umiejętności społecznych. Zadania takie podejmują m.in. szkoły promujące zdrowie.

Większość (ok. 80%) nastolatków jest dobrze zintegrowana społecznie – ma co najmniej dwóch bliskich przyjaciół i łatwo ich zdobywa, łatwo rozmawia z kolegami o sprawach, które ich niepokoją. Około 40% młodzieży spędza wiele czasu z kolegami (w tygodniu 4-5 dni po zajęciach w szkole oraz co najmniej 3 wieczory). W tym czasie

rodzice nie mają na ogół możliwości kontrolowania sposobu spędzania przez dzieci czasu wolnego. Zwiększa to ryzyko używania substancji psychoaktywnych i podejmowania stosunków płciowych.

Brak jest aktualnych danych z GUS w powyższym zakresie.

II.3.1 Rodziny dysfunkcyjne.

Bezrobocie.

Sytuacja jednostki na rynku pracy jest jednym z ważniejszych czynników decydujących o statusie społecznym jednostki (uwzględniając w tym również sytuację materialną jej rodziny).

W województwie podlaskim problem bezrobocia jest niezmiernie istotny. Według danych GUS (komunikat GUS, Sfera ubóstwa w Polsce w 1998 r.) obecność w rodzinie osoby bezrobotnej, trzykrotnie zwiększa prawdopodobieństwo popadnięcia w skrajne ubóstwo. Niski poziom dochodów determinuje z kolei poziom życia rodziny, poczynając od zaspokojenia potrzeb w zakresie żywienia czy ochrony zdrowia, a kończąc na zapewnieniu dzieciom wykształcenia. Długotrwałe bezrobocie wpływa zatem negatywnie na proces socjalizacji młodego pokolenia, powodując obniżanie poziomu wykształcenia i dziedziczenie bezrobocia przez dzieci z rodzin dotkniętych bezrobociem. Dodatkowo z trudnej sytuacji materialnej często wynika zaniżona samoocena członków rodziny oraz upośledzony system norm i wartości przekazywanych młodszemu pokoleniu.

Alkoholizm.

Zgodnie z danymi CMG, zgromadzonymi na zlecenie ROPS, w co dwunastej rodzinie województwa podlaskiego występują problemy alkoholowe. W 8,5 % rodzin, spożywanie alkoholu wpływa na pogorszenie sytuacji materialnej rodziny. Powiat sokólski, pod względem liczby rodzin z problemem nadużywania alkoholu, zajmuje 8 miejsce na 17 powiatów województwa podlaskiego. Z doświadczeń w pracy PCPR wynika, że alkoholizm w znacznym stopniu powoduje niewydolność wychowawczą i opiekuńczą rodziny, choć nie jest to jedyna przyczyna, należy do ważniejszych. Powoduje rozpad rodziny, wzrastającą liczbę rodzin niepełnych, powiększa sferę ubóstwa.

Analizując konkretne przypadki dzieci wychowujących się w rodzinach zastępczych w latach 1999 – 2001 r. stwierdzamy, że na 96 rodzin zastępczych, tylko 28 rodziny zapewniały opiekę zupełnym sierotom, pozostałe rodziny zastępcze wychowywały dzieci z rodzin niepełnych – 63 rodzin (z czego 26 przypadków dotyczyło półsierot, pozostałe to dzieci

nieślubne oraz z rozwiązanych małżeństw), oraz rodzin pełnych nie wywiązujących się z obowiązków opiekuńczych (alkoholizm) – 5 przypadków.

II.4. POTRZEBY ŚRODOWISKA W ZAKRESIE POMOCY SPOŁECZNEJ.

Z zestawienia danych demograficznych dotyczących ludności powiatu sokólskiego wynika, że zapotrzebowanie na różne formy świadczeń w zakresie pomocy społecznej wśród mieszkańców powiatu sokólskiego jest stosunkowo duże.

Potencjalni klienci systemu pomocy społecznej to na ogół osoby w trudnej sytuacji materialnej, niepełnosprawne, w starszym wieku oraz rodziny dysfunkcyjne. Z uwagi na wysoki odsetek osób bezrobotnych (13,5 %), niepełnosprawnych (9,13%) i w wieku poprodukcyjnym (18,35%) sytuacja materialna znacznej części środowiska jest zła. Oznacza to nie tylko niski poziom życia codziennego, ale również utrudniony dostęp do świadczeń w zakresie leczenia, rehabilitacji i edukacji wielu osób. System pomocy społecznej ma za zadanie przynajmniej w części te ograniczenia zlikwidować.

II.4.1. Sytuacja osób starszych i przewlekle chorych.

Są to często osoby o ograniczonej sprawności psychofizycznej, wymagające przynajmniej częściowych usług opiekuńczych. Szczególnie trudna jest sytuacja osób samotnych, w środowiskach wiejskich. W naturalny sposób obowiązek zapewnienia opieki osobom niesprawnym spoczywa na rodzinie. W przypadku, gdy nie jest to możliwe, przepisy nakładają taki obowiązek na gminę. O ile w większych miejscowościach istnieje możliwość zapewnienia usług opiekuńczych przez gminę, przynajmniej w stosunku do pewnej ograniczonej liczby osób, to w przypadku osób samotnych zamieszkujących na wsi, poza ewentualną pomocą sąsiedzką nie ma technicznie możliwości zapewnienia tego rodzaju świadczeń.

Również możliwość korzystania z pełnej opieki zdrowotnej, zwłaszcza specjalistycznej jest bardzo ograniczona, ze względu na odległość odpowiednich placówek służby zdrowia od miejsca zamieszkania. W takim wypadku jedynym sposobem udzielenia pomocy jest skierowanie do domu pomocy społecznej, przy czym baza materialna na terenie województwa podlaskiego jest niewystarczająca, a w przypadku powiatu sokólskiego praktycznie nie istnieje. Uruchomienie docelowo domu pomocy jest wskazane ze względu na potrzeby tych osób, które istotnie wymagają stałej opieki całodobowej, natomiast z uwagi na wysoki koszt utrzymania mieszkańca w domu pomocy, w pierwszej kolejności należałoby rozwinąć system usług opiekuńczych w środowisku, szczególnie pod kątem potrzeb osób

wymagających opieki częściowej. Rozwój sieci usług środowiskowych na rzecz poprawy sytuacji życiowej osób częściowo lub całkowicie niezdolnych do samodzielnej egzystencji oraz wzmocnienie potencjału opiekuńczego rodziny, może rozwiązać problem w takim stopniu, że umieszczenie mieszkańca powiatu w DPS będzie następowało w sporadycznych przypadkach.

Jedyną placówką funkcjonującą na terenie powiatu sokólskiego jest Samodzielny Publiczny Zakład Opiekuńczo- Pielęgnacyjny w Krynkach. Osobami ubiegającymi się o skierowanie do Z P-O są przede wszystkim osoby, wymagające stałej, długotrwałej opieki i pielęgnacji, z dużymi deficytami samoobsługi i samoopieki oraz w okresie rekonwalescencji po pobycie w szpitalu opieki długoterminowej. Placówka jedynie częściowo rozwiązuje problem opieki nad osobami niezdolnymi do samodzielnej egzystencji, ze względu na określony czas pobytu (6 miesięcy z możliwością przedłużenia do 3 lat), natomiast pozwala na doraźne rozwiązanie sytuacji kryzysowej i daje czas na znalezienie optymalnego sposobu opieki (np. aktywizacja rodziny, dom pomocy społecznej).

Wydział Zdrowia, Opieki Społecznej i Spraw Obywatelskich Starostwa Powiatowego w Sokółce, przeprowadził analizę złożonych w Wydziale wniosków osób ubiegających się o skierowanie do ZP-O w Krynkach i ustalił, że 59 z tych osób zamieszkuje samotnie, co stanowi 56,73 % wszystkich skierowanych.

Tabela nr 8. Sytuacja osób skierowanych do ZP-O w latach 2001 – 2002.

Kobiety			33	Mężczyźni			26
	Wieś	Miasto			Wieś	Miasto	
Osoby posiadające dzieci	7	7	14	Osoby posiadające dzieci	6	3	9
Osoby bezdzietne	14	4	18	Osoby bezdzietne	14	3	17
Osoby bezdomne (posiadające dzieci)	-	1	1				
RAZEM	21	12	33	RAZEM	20	6	26

Źródło: Dane WZOSiSO

Wśród wszystkich osób skierowanych, dzieci posiadało 61 osób, tj. 58,65% ogółu.

Wśród osób skierowanych występowały następujące schorzenia:

- choroby psychiczne i nerwowe (demencja starcza) – 36 osób,
- udar mózgu z niedowładem – 16 osób,
- cukrzyca – 10 osób,
- złamania szyjki kości udowej – 8 osób,

- choroby nowotworowe – 2 osoby,
- choroba zwyrodnieniowa stawów – 19 osób
- nadciśnienie tętnicze – 17 osób,
- miażdżyca uogólniona – 46 osób,
- choroba narządów zmysłów (głuchota, zaćma) – 6 osób,
- zespół uzależnienia od alkoholu – 1 osoba.

U większości osób kierowanych występowało kilka schorzeń jednocześnie.

Przeważającą liczbę osób kierowanych do SP ZP-O stanowią kobiety – 60,87%. Licząc kobiety w późnej starości powyżej 75 roku życia to w 2001 r. stanowiły one 73,81%, natomiast mężczyźni po 75 roku życia stanowili ponad połowę skierowanych – 55,55%. W 2002 r. kobiety w późnej starości stanowiły aż 92% wszystkich skierowanych kobiet do ZPO, a mężczyźni stanowili połowę skierowanych – 50%. W 2002 r. kobiety zdecydowanie częściej w porównaniu do mężczyzn ubiegały się o skierowanie do ZPO (71,43% kobiet skierowanych).

Tabela nr 9. Wiek osób ubiegających się o skierowanie do ZPO w Krynkach w latach 2001 – 2002.

Wiek	Rok 2001			Rok 2002		
	Kobiety	Mężczyźni	Razem	Kobiety	Mężczyźni	Razem
do 64 roku życia	4	6	10	1	3	4
65 – 69	3	4	7	-	-	-
70 – 74	4	2	6	1	2	3
75 – 79	10	3	13	3	1	4
80 – 89	16	9	25	13	4	17
powyżej 90 roku życia	5	3	8	7	-	7
RAZEM	42	27	69	25	10	35

Źródło: Dane WZOSiSO

Tabela nr 10. Miejsce zamieszkania osób ubiegających się o pobyt w SP ZPO w Krynkach.

		2001 r.			2002 r.			Razem w latach 2001 - 2002
		Kobiety	Mężczyźni	Razem	Kobiety	Mężczyźni	Razem	
Miast	Sokółka	5	4	9	7	1	8	17
	Białystok i inne miasta	12	4	16	4	1	5	21
Wies	Wieś – powiat sokólski	17	8	25	6	4	10	35
	Gmina Krynki	4	9	13	5	4	9	22
	Wieś województwo podlaskie	4	2	6	3	-	3	9
RAZEM		42	27	69	25	10	35	104

II.4.2. Sytuacja osób niepełnosprawnych.

Szczególnych problemów nastęca zapewnienie opieki osobom chorym psychicznie lub upośledzonym umysłowo. W przypadku takich osób często niezbędna jest opieka specjalistyczna, jakiej nie można zapewnić w środowisku, nawet jeśli osoby te mieszkają z rodzinami. Okres oczekiwania na miejsce w domu pomocy społecznej dla osób ze schorzeniami psychicznymi jest bardzo długi (ok. 10 lat) ponieważ w województwie podlaskim funkcjonują zaledwie trzy tego typu domy. Uruchomienie na terenie powiatu placówki tego typu spełniającej wymagane standardy usług nie jest realne ze względu na wysoki koszt inwestycji oraz utrzymania. Częściową opiekę zastępczą dla pewnej liczby osób do czasu otrzymania miejsca w domu pomocy społecznej mogły by zapewniać dzienne ośrodki wsparcia, przynajmniej w większych miejscowościach. Aktualnie funkcjonuje tylko jeden taki ośrodek, Środowiskowy Dom Samopomocy w Sokółce, zapewniający opiekę i zajęcia terapeutyczne w ciągu dnia osobom z upośledzeniem umysłowym. Niestety liczba miejsc w tej placówce jest ograniczona. Podobną rolę mogą pełnić Warsztaty Terapii Zajęciowej, generalnie mające za zadanie uspołecznienie osób z upośledzeniem umysłowym. Obecnie na terenie powiatu działają Warsztaty w Sokółce oraz Dąbrowie Białostockiej i można na podstawie doświadczeń z kilku lat stwierdzić, że ta forma pomocy cieszy się dużą popularnością i zapotrzebowanie na nią stale rośnie.

Oprócz rozwiązywania problemów związanych z codzienną egzystencją, podobnych jak w przypadku osób starszych, w stosunku do osób niepełnosprawnych niezbędne jest podjęcie działań w kierunku ich rehabilitacji leczniczej, społecznej i zawodowej. Analogicznie jak wyżej, w najtrudniejszej sytuacji są osoby zamieszkujące wsie oddalone od ośrodków wyposażonych w konieczną infrastrukturę. Częściową pomoc dla osób niepełnosprawnych stanowią programy PFRON realizowane przez PCPR.

Dotyczy to zwłaszcza dofinansowań do wyjazdów na turnusy rehabilitacyjne czy też likwidacja barier architektonicznych. W tym drugim przypadku potrzeby są ogromne, natomiast środki na ich zaspokojenie bardzo ograniczone.

Pełna rehabilitacja osób niepełnosprawnych zakłada również zapewnienie zatrudnienia na odpowiednich stanowiskach, co również jest możliwe jedynie w stosunku do niewielkiej stosunkowo liczby osób, m.in. ze względu na wysokie bezrobocie w regionie.

Wiele osób nie korzysta ze wszystkich dostępnych form pomocy z braku informacji o możliwościach. Wskazane jest rozwijanie systemu informacji o przysługujących uprawnieniach we współpracy z gminami. Jedną z okazji do propagowania wiedzy na temat przysługujących osobom niepełnosprawnych świadczeń i uprawnień są imprezy integracyjne,

przy okazji których osoby uczestniczące są informowane o możliwościach korzystania z różnych form pomocy.

W ramach rozwijania opieki nad osobami niepełnosprawnymi, powiat sokólski zgłosił udział w programie celowym Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych pod nazwą „Domino – modelowy program działań na rzecz osób niepełnosprawnych w samorządzie”.

II.4.3. Sytuacja dzieci w rodzinach dysfunkcyjnych.

Ogólna sytuacja gospodarcza regionu odbija się niekorzystnie na poziomie życia materialnego wielu rodzin, co pośrednio pogłębia istniejące w rodzinach dysfunkcje oraz wywołuje następne.

W przypadku rodzin, szczególny nacisk pomoc społeczna kładzie na zapewnienie środków utrzymania i właściwego rozwoju psychofizycznego dzieciom. Obowiązek udzielania pomocy materialnej rodzinom wychowującym dzieci realizowany jest w większości przez gminy. Z braku środków pomoc ta często ma charakter bardzo doraźny.

Istnieje również kategoria dzieci, które ze względu na swoją sytuację rodzinną wymagają pomocy instytucjonalnej dla zapewnienia im prawidłowej opieki. Są to dzieci z rodzin wykazujących objawy poważnej bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych lub patologii społecznej. Optymalnym rozwiązaniem jest praca z rodziną w kierunku usunięcia dysfunkcji i wspieranie rodziny w obowiązkach wychowawczych. Jest to rola przede wszystkim pracowników socjalnych i kuratorów rodzinnych. Dużą rolę do odegrania miały by też w przypadku takich rodzin świetlice socjoterapeutyczne. W miarę możliwości należy rozwijać tego typu placówki. Niestety dobro dziecka wymaga często izolacji od środowiska rodzinnego i umieszczenia w rodzinie zastępczej lub placówce opiekuńczo-wychowawczej.

Zarówno ze względu na aspekt ekonomiczny, jak i wychowawczy rodzina zastępcza jest lepszym rozwiązaniem w sytuacji ograniczenia lub pozbawienia władzy rodzicielskiej, natomiast nie zawsze można znaleźć krewnych chcących się podjąć opieki nad dzieckiem.

W takich przypadkach powiat sokólski, nie posiadając własnej placówki zmuszony jest kierować dzieci do placówek poza granice powiatu. Najnowsze rozwiązania prawne przewidują możliwość zastąpienia w takiej sytuacji placówki opiekuńczo-wychowawczej „zawodową rodziną zastępczą”, tj. spełniającą wymogi formalne i posiadającą przygotowanie pedagogiczne, podejmującą się opieki nad dzieckiem za wynagrodzeniem, zarówno na

dłuższy okres czasu jak i w konieczności nagłej interwencji na zasadzie pogotowia opiekuńczego.

Należy podjąć działanie w kierunku znalezienia kandydatów i zapewnienia im wymaganego przepisami przeszkolenia, by stopniowo zorganizować system opieki dla dzieci we własnym zakresie, zwłaszcza w związku ze zmianą ustawy o pomocy społecznej wprowadzającą wymóg wzajemnych rozliczeń między powiatami kosztów utrzymania dzieci w placówkach opiekuńczo-wychowawczych.

Szczególne trudności wiązały się z wykonaniem postanowień sądu z zakresu postępowania w sprawach nieletnich, ze względu na konieczność kierowania dzieci do placówek o charakterze resocjalizacyjnym, poza granicami województwa podlaskiego. W związku z potrzebą utworzenia w regionie północno – wschodnim placówki opiekuńczo – wychowawczej o charakterze resocjalizacyjnym dla chłopców w wieku od 13 do 18 lat, zawarto porozumienie pomiędzy Powiatem Sokólskim i Województwem Podlaskim w sprawie powierzenia zadań z zakresu pomocy społecznej, należących do powiatu, dotyczących zorganizowania i prowadzenia placówki opiekuńczo – wychowawczej typu resocjalizacyjnego dla chłopców niedostosowanych społecznie w Różanymstoku. Zapewni to powiatowi możliwość korzystania z pewnej puli miejsc w placówce.

II.5. POSIADANA INFRASTRUKTURA

II.5.1.Rehabilitacja zawodowa.

W przypadku dorosłych osób niepełnosprawnych istotnym problemem, zwłaszcza w obecnej sytuacji na rynku pracy, jest rozwiązywanie problemów zawodowych tej grupy osób. Na przestrzeni ostatnich lat notuje się stały wzrost liczby zarejestrowanych niepełnosprawnych mieszkańców powiatu sokólskiego (tab. 11).

Tabela nr 11. Ilość osób niepełnosprawnych zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Sokółce.

Rok, wg stanu na dzień 31.XII.	Liczba osób niepełnosprawnych zarejestrowanych jako bezrobotne lub poszukujące pracy
1997 r.	85
1998 r.	91
1999 r.	129
2000 r.	142
2001 r.	140
2002 r.	168

Źródło: Dane z Powiatowego Urzędu Pracy w Sokółce.

Według stanu na koniec grudnia 2002 r. osoby niepełnosprawne stanowiły ok. 2,5 % ogółu zarejestrowanych bezrobotnych.

Bardzo dużą rolę w możliwości uzyskania zatrudnienia przez osoby niepełnosprawne odgrywa poziom wykształcenia. Z danych PUP wynika, że im wyższy poziom wykształcenia posiada osoba niepełnosprawna, która utraciła pracę lub stała się częściowo niezdolna do jej wykonywania, tym łatwiej i szybciej znajduje ponownie zatrudnienie (tab. 12).

Tabela nr 12. Struktura osób niepełnosprawnych bezrobotnych i poszukujących pracy nie pozostających w zatrudnieniu na dzień 31.XII.2002 r.

Poziom wykształcenia	Osoby niepełnosprawne bezrobotne	Osoby niepełnosprawne poszukujące pracy	Ogółem (b+c)
a	b	c	d
wyższe	2	1	3
policealne i śr. zawodowe	19	19	38
LO	8	5	13
zasadnicze zawodowe	42	11	53
gimnazjalne i pon.	54	5	59
RAZEM	125	41	166

Źródło: Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Sokółce.

Największą ofertę pracy dla osób niepełnosprawnych zapewniają zakłady pracy chronionej (GTX Hanex Plastic w Poznaniu O/Sokółka). Liczba stanowisk pracy w tych zakładach jest niewystarczająca w stosunku do potrzeb środowiska, dodatkowa szansa na zatrudnienie dla osób niepełnosprawnych to pojedyncze stanowiska przystosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych u różnych pracodawców. Osoby niepełnosprawne poszukujące pracy mogą liczyć na niewielką pomoc ze strony Urzędu Pracy, przekazującego informacje o zgłaszanych przez pracodawców zapotrzebowaniach na stanowiska dla osób niepełnosprawnych.

II.5.2. Edukacja, wspomaganie rozwoju dzieci i młodzieży.

Na terenie Powiatu Sokólskiego funkcjonują dwie poradnie psychologiczno-pedagogiczne: w Sokółce i w Dąbrowie Białostockiej. Ponad 21 000 dzieci i młodzieży w wieku od 0 do 24 lat objętych jest opieką poradni. Na podstawie analizy protokołów poradnianych komisji orzekających, należałoby przyjąć szacunkowo, iż około 5 % tej liczby stanowią dzieci i młodzież ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Są to dzieci zdiagnozowane w latach 1990-2000, które podlegają obecnie obowiązkowi szkolnemu (6-18 lat), bądź po ukończeniu 18 roku życia pozostają w domach rodzinnych. W liczbie tej nie są

ujęte dzieci z przedziału wiekowego 0-5 lat, które najczęściej pozostają pod opieką placówek służby zdrowia, z których przypuszczalnie niewielki odsetek korzysta z kompleksowej rehabilitacji (tj. medycznej, psychologicznej, społecznej), ponieważ takie placówki istnieją jedynie poza granicami powiatu sokólskiego.

W ogólnej liczbie przyjmowanych co roku przez poradnie dzieci, ok. 150 z nich zostaje zdiagnozowanych jako dzieci niepełnosprawne, ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, są to: dzieci upośledzone umysłowo, niedosłyszające, słabowidzące, niepełnosprawne ruchowo.

Proces tworzenia oddziałów integracyjnych w placówkach oświatowych na terenie powiatu sokólskiego już się rozpoczął, niemniej liczba powstałych oddziałów integracyjnych jest niewystarczająca i nie zapewnia ciągłości edukacji (ponad 90 % dzieci zdiagnozowanych jako niepełnosprawne pozostaje w szkołach ogólnodostępnych).

Tabela nr 13. Placówki realizujące edukację integracyjną.

Typ placówki	Liczba placówek	Liczba placówek z funkcjonującymi oddziałami integracyjnymi	Specjalne
przedszkola	13	1	-
szkoły podstawowe	54	1	1
gimnazja	8	-	1
szkoły ponadpodstawowe	9	1	1

Źródło: Dane Wydziału Oświaty, Kultury i Sportu Starostwa Powiatowego w Sokółce.

Analiza danych wskazuje, iż na terenie powiatu sokólskiego dzieci i młodzież niepełnosprawna mają jeszcze ograniczony dostęp do integracyjnego nauczania w szkołach ogólnodostępnych, natomiast kolejne placówki edukacyjne starają się dostosować do potrzeb dzieci i młodzieży niepełnosprawnej.

Brak pełnej diagnozy w zakresie liczby dzieci i młodzieży wymagającej objęcia kształceniem w systemie integracyjnym utrudnia bardziej szczegółowe określenie potrzeb. Konieczne jest zatem pełne i dokładne rozpoznanie oraz określenie występującego problemu edukacji integracyjnej wśród niepełnosprawnych mieszkańców powiatu.

Tabela nr 14. Liczba osób objętych edukacją integracyjną.

L.p.	Placówka	Liczba dzieci uczęszczających do oddziałów integracyjnych	Upośledzenie
1.	Przedszkole Samorządowe nr 5 w Sokółce	6	- zespół Downa, - wodogłowie, - mózgowie porażenie dziecięce, - obustronny głęboki niedosłuch.
2.	Szkoła Podstawowa nr 2 w Sokółce	34	- mózgowie porażenie dziecięce, - upośledzenie w stopniu umiarkowanym, - niedosłuch, - dziecko bez oka, - deficyty rozwojowe, - dzieci pochodzące z rodzin społecznie patologicznych.
3.	Zespół Szkół w Dąbrowie Białostockiej – Liceum Ogólnokształcące z oddziałem integracyjnym	19	- upośledzenie umiarkowane, - dysleksja rozwojowa, - zaburzenia widzenia obuocznego, - niedomagania zastawki tętnicy płucnej.

Źródło: Sporządzono na podstawie informacji ze szkół - rok szkolny 2002/2003.

II.5.3. Przystosowanie bazy materialnej do potrzeb osób niepełnosprawnych.

Z punktu widzenia rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych, jednym z istotnych problemów występujących na terenie powiatu sokolskiego jest zwiększenie dostępności budynków użyteczności publicznej dla osób niepełnosprawnych, w szczególności poprzez likwidację barier architektonicznych: w urzędach, placówkach służby zdrowia oraz placówkach oświatowych - dotyczy to przede wszystkim budowy podjazdów, wind i modernizacji sal dydaktycznych i łazienek.

Na przestrzeni ostatnich lat, z inicjatywy samorządu terytorialnego podjęto szereg działań zmierzających do poprawy panującej sytuacji. Są to z reguły kosztowne inwestycje (dlatego realizowane stopniowo), jednak niezbędne dla zapewnienia możliwości prawidłowego funkcjonowania osób niepełnosprawnych w środowisku społecznym.

Od likwidacji barier architektonicznych w ogromnym stopniu zależy dostępność do wszelkich form rehabilitacji, poczynając od rehabilitacji leczniczej, poprzez edukację integracyjną, zawodową do uspołeczniania na gruncie kulturalnym.

W roku 2001, powiat sokólski rozpoczął realizację powiatowego programu na rzecz osób niepełnosprawnych „DOMINO”, zgłoszonego w 2000 do PFRON, głównie koncentrującego się na przystosowaniu środowiska do potrzeb osób niepełnosprawnych i zwiększeniu dostępności szeregu niezbędnych usług dla osób niepełnosprawnych.

II.5.4.Rehabilitacja lecznicza.

Możliwości zapewnienia różnych form rehabilitacji dostosowanych do rodzaju schorzenia, są niewspółmiernie małe w stosunku do potrzeb naszego środowiska. Z jednej strony jest to kwestia związana z dostępem do placówek leczniczo – rehabilitacyjnych, (zwłaszcza w przypadku osób z dysfunkcją ruchową), z drugiej - zbyt małą ofertą usług ze strony tych placówek.

Dotyczy to przede wszystkim rehabilitacji dzieci, gdzie powodzenie rehabilitacji uzależnione jest przez jej długoterminowość i systematyczność. W przypadku wielu schorzeń częściowym rozwiązaniem mogą być wyjazdy na turnusy rehabilitacyjne, refundowane ze środków PFRON przez PCPR w Sokółce.

Generalnie jednak doraźne oddziaływanie nie zapewnia pełnego powodzenia w procesie rehabilitacji, dlatego rozwijanie infrastruktury na terenie powiatu sokolskiego jest wysoce uzasadnione i podyktowane istniejącymi brakami w tej dziedzinie.

Tabela nr 15. Zestawienie potrzeb i braków

	Posiadana infrastruktura	Braki	Sposób uzupełnienia braków
Rehabilitacja lecznicza	- sala gimnastyczna w szpitalu w Sokółce, - część urządzeń i sprzętu rehabilitacyjnego	- niedostateczne zaopatrzenie w sprzęt, - mała oferta usług	- zakup sprzętu,
	- kadry: lekarze, rehabilitanci	- brak wyszkolenia personelu w kierunku rehabilitacji dzieci ze schorzeniami neurologicznymi (metoda Voity),	- szkolenie rehabilitantów,
	- Zapewnienie dojazdu komunikacją masową (pętla MPK), windy.	- brak łazienki dla osób niepełnosprawnych,	- modernizacja pomieszczeń,
	- Kryta pływalnia w Sokółce – możliwość rozszerzenia oferty rehabilitacyjnej o nową formę.	- brak przygotowania rehabilitantów do tej formy rehabilitacji,	- przeszkolenie rehabilitantów, - zorganizowanie grupy.
		- brak transportu zapewniającego osobom ze znacznym upośledzeniem ruchowym dostęp do rehabilitacji, dojazdu do zakładu pracy chronionej, do szkół z oddziałami integracyjnymi.	- zakup środka transportu.

	profilaktyka	<ul style="list-style-type: none"> - kadry, 	<ul style="list-style-type: none"> - niedostateczne upowszechnienie informacji, - niska świadomość zdrowotna społeczeństwa. 	<ul style="list-style-type: none"> - szkolenia kadr, - organizacja upowszechniania zdrowego stylu życia, - nauka I-szej pomocy - broszury, informatory, - konferencje z organizacjami pozarządowymi
		infrastruktura	braki	sposób uzupełnienia braków
Rehabilitacja społeczna i zawodowa	Przystosowanie środowiska fizycznego	<ul style="list-style-type: none"> - likwidacja barier architektonicznych w niektórych budynkach użyteczności publicznej (budynki: Starostwa Powiatowego w Sokółce, Urzędu Skarbowego w Sokółce, Powiatowej Komendy Policji w Sokółce, Szpital w Sokółce, Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Sokółce), 	<ul style="list-style-type: none"> - bariery w placówkach służby zdrowia (przychodnie, ośrodki zdrowia), placówkach kulturalnych, szkołach, urzędach gminnych (brak podjazdów, wind, oporęczowania). 	<ul style="list-style-type: none"> - budowa podjazdów, - instalacja wind, transporterów schodowych itp.
	Edukacja integracyjna	<ul style="list-style-type: none"> - Przedszkole Samorządowe z oddziałem integracyjnym (Sokółka), - Szkoła Podstawowa z oddziałem integracyjnym w Sokółka, - ZS w Dąbrowie B. – LO z oddziałem integracyjnym 	<ul style="list-style-type: none"> - brak ciągłości kształcenia integracyjnego: gimnazjum, szkoła zawodowa (Sokółka i Dąbrowa B.), LO (Sokółka), - brak środka transportu przystosowanego do potrzeb osób niepełnosprawnych, 	<ul style="list-style-type: none"> - adaptacja budynków szkolnych do potrzeb osób niepełnosprawnych, - zakup środków transportu, - zatrudnienie wymaganego standardami personelu (psycholog, pedagog)
	Aktywizacja zawodowa	<ul style="list-style-type: none"> - Zakład pracy chronionej (1), Warsztaty Terapii Zajęciowej (2), - PUP w Sokółce, filia w Dąbrowie B.– organizacja szkoleń, refundacja prac interwencyjnych, - Stanowiska pracy dla osób niepełnosprawnych indywidualnie organizowane przez pracodawców, 	<ul style="list-style-type: none"> - Zbyt mała liczba miejsc pracy, - mała oferta kursów przekwalifikujących, 	<ul style="list-style-type: none"> - Motywowanie pracodawców w kierunku zwiększania liczby miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych, - Podnoszenie kwalifikacji osób niepełnosprawnych, - Prowadzenie poradnictwa pracy dla osób niepełnosprawnych

Koordinacja działań, informacja	<ul style="list-style-type: none"> - Jednostki organizacyjne samorządu terytorialnego (w tym pomoc społeczna), - Placówki zdrowia, - Organizacje pozarządowe. 	<ul style="list-style-type: none"> - Niedostateczna koordynacja działań i przepływ informacji między podmiotami, - Zbyt małe upowszechnienie informacji o prawach i uprawnieniach osób niepełnosprawnych w środowisku. 	<ul style="list-style-type: none"> - Spotkania i konferencje – wymiana informacji, - Organizacja zespołów koordynujących, - Publikacje; biuletyny informacyjne, ulotki, - Punkt konsultacyjny dla osób niepełnosprawnych.
--	--	--	---

II.5.5. Sytuacja służb społecznych na terenie powiatu sokólskiego. Pomoc instytucjonalna.

Jako służby społeczne należy rozumieć zarówno pracowników socjalnych w gminnych ośrodkach pomocy społecznej jak i pracowników PCPR. Zwłaszcza jeśli chodzi o tych ostatnich wyraźnie wskazane byłoby zwiększenie liczby zatrudnionych pracowników, ze względu na rosnący zakres zadań. Większa liczba pracowników umożliwiła by intensyfikację działań w terenie, zwłaszcza jeśli chodzi o pracę z rodzinami dysfunkcyjnymi czy współpracę z organizacjami pozarządowymi. Niestety ze względu na brak środków obecnie jest to niemożliwe.

Tabela nr 16. Wykaz jednostek pomocy społecznej na terenie powiatu sokólskiego.

Jednostki szczebla powiatowego	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie – Sokółka
Jednostki szczebla gminnego	Gminne ośrodki pomocy społecznej: <ul style="list-style-type: none"> • MGOPS Dąbrowa Białostocka • GOPS Janów • GOPS Korycin • GOPS Krynki • GOPS Kuźnica • GOPS Nowy Dwór • GOPS Sidra • MGOPS Sokółka • MGOPS Suchowola • GOPS Szudziałowo

Brak placówek realizujących instytucjonalne formy pomocy.

Poza instytucjami realizującymi świadczenia dla osób i rodzin, na terenie powiatu sokólskiego działają organizacje pozarządowe, powołane do wspierania określonych kategorii osób wymagających pomocy w codziennej egzystencji.

Tabela nr 17. Wykaz organizacji pozarządowych na terenie powiatu sokólskiego.

l.p.	Organizacje pozarządowe	Siedziba
1.	Polski Związek Emerytów i Rencistów	Sokółka
2.	Polski Związek Niewidomych.	Dąbrowa Białostocka, Sokółka
3.	Polski Komitet Pomocy Społecznej	Sokółka
4.	Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym. Koło w Sokółce.	Sokółka
5.	Związek Kombatantów.	Dąbrowa Białostocka Sokółka
6.	Stowarzyszenie na Rzecz Osób Niepełnosprawnych „Radość Życia”.	Dąbrowa Białostocka
7.	Fundacja „Fundusz Pomocy Społecznej”.	Sokółka
8.	Stowarzyszenie Klub Abstynentów „Oaza”.	Sokółka
9.	Stowarzyszenie Klub Abstynentów „Nadzieja”	Sokółka
10.	Stowarzyszenie Profilaktyki Uzależnień i Rozwoju Kultury	Suchowola

II.5.6. System wsparcia środowiskowego.

W zakresie instytucji oferujących wsparcie instytucjonalne osobom w podeszłym wieku i niepełnosprawnym, powiat sokólski odczuwa braki. Nie funkcjonuje na terenie powiatu dom pomocy społecznej, prowadzony przez podmiot publiczny. Częściowo problem rozwiązują powstałe na terenie powiatu 2 placówki niepubliczne, funkcjonujące jako pensjonaty dostosowane do potrzeb osób wymagających częściowej opieki. Ważną rolę pełni Zakład Pielęgnacyjno-Opiekuńczy w Krynkach, zapewniający okresową opiekę i pielęgnację osobom niepełnosprawnym w znacznym stopniu i przewlekłe chorym. Jest to częściowe rozwiązanie problemu zapewnienia opieki osobom zmuszonym przez okres kilku miesięcy oczekiwać na umieszczenie w domu pomocy społecznej na pobyt stały.

Zupełnie natomiast nie ma możliwości zapewnienia całkowitej, całodobowej opieki specjalistycznej osobom z zaburzeniami psychicznymi oraz z upośledzeniem umysłowym. Ze względu na ogólną liczbę oczekujących na miejsce w Domu Pomocy Społecznej w Choroszczy, liczba osób wymagających umieszczenia w tej placówce, pochodzących z powiatu sokólskiego systematycznie wzrasta co roku. Obecnie jest to 16 osób. Od 1.01.1999 r. do 31.12.2001 r. umieszczono w DPS w Choroszczy trzy osoby, z czego dwie na podstawie postanowienia sądu, poza kolejnością.

Problem środowiskowego wsparcia dla osób z upośledzeniem umysłowym oraz z zaburzeniami psychicznymi częściowo rozwiązują funkcjonujące na terenie powiatu sokólskiego dwa Warsztaty Terapii Zajęciowej, w Sokółce i Dąbrowie Białostockiej, oraz Środowiskowy Dom Samopomocy w Sokółce.

W stosunku do osób wymagających częściowej opieki ze względu na podeszły wiek lub niepełnosprawność, na terenie miast przez gminę, realizowane są usługi opiekuńcze w środowisku, przynajmniej dla części osób w zależności od środków w dyspozycji gminy. Niestety na terenach wiejskich sytuacja jest bardziej skomplikowana, gdyż nie istnieje możliwość zatrudniania opiekunek w gminach wiejskich i zapewnienia im dojazdu do osób zainteresowanych. Tutaj działa raczej system samopomocy sąsiedzkiej, uzupełniany o usługi pielęgnacyjne oferowane przez pielęgniarki ze stacji opieki Caritas, dodatkowo prowadzące wypożyczalnie sprzętu rehabilitacyjnego.

II.5.7. System wsparcia dla rodzin i dzieci pozbawionych opieki.

Instytucje działające na terenie powiatu; Sąd Rodzinny, poradnie pedagogiczne, ośrodki pomocy społecznej i wychowawcy szkolni uzyskują pozytywne efekty w zakresie diagnozy sytuacji i rozpoznawania problemów związanych z wydolnością wychowawczą rodzin.

Problem stanowi zbyt mała liczba instytucji udzielających wsparcia w środowisku oraz placówek pomocy instytucjonalnej. Stosunkowo dobre wyniki w/w instytucje osiągają jeżeli stopień nasilenia problemów w rodzinie pozwala je rozwiązywać w środowisku, przy wsparciu instytucji. Jedną z efektywnych form wspierania rodzin mało zamożnych i zagrożonych problemami społecznymi (bezrobocie, alkoholizm, inne uzależnienia, schorzenia psychiczne) w ich funkcjach opiekuńczo-wychowawczych są świetlice środowiskowe, socjoterapeutyczne, finansowane ze środków komisji antyalkoholowych (dwie w Sokółce, jedna w Janowie). Świetlice zapewniają dzieciom organizację czasu wolnego, opiekę w godzinach popołudniowych oraz dostęp do mediów, którego nie posiadają w środowisku rodzinnym.

Problem stanowi zapewnienie całkowitej opieki dzieciom, w sytuacji rażącego zaniedbywania obowiązków przez rodziców lub sieroctwa. Powiat sokólski nie dysponuje na swoim terenie placówką opiekuńczo-wychowawczą, poza Specjalnym Ośrodkiem Szkolno-Wychowawczym, który zresztą dopiero rozwija się jako placówka opiekuńczo-wychowawcza, pełniąc głównie funkcje szkoły specjalnej z internatem.

Jedynie w części przypadków istnieje możliwość zapewnienia zastępczej opieki rodzinnej – ze strony osób spokrewnionych lub niespokrewnionych, w inny sposób osobiście związanych z dzieckiem. Jeżeli zachodzi konieczność umieszczenia dziecka w placówce, PCPR zmuszone jest współdziałać z innymi powiatami.

W związku z nasilającymi się negatywnymi zjawiskami społecznymi w rodzinach, na przestrzeni kilku ostatnich lat obserwujemy wzrastającą liczbę dzieci kierowanych do placówek. Ponieważ liczba miejsc w placówkach na terenie województwa podlaskiego w znaczący sposób nie uległa zmianie, czas oczekiwania dzieci na miejsca w placówkach opiekuńczo-wychowawczych systematycznie się wydłuża. Jedynie w przypadku postanowienia sądu o zastosowaniu środków natychmiastowych możemy liczyć na szybkie zapewnienie dzieciom opieki.

Z przedstawionym powyżej problemem wiąże się kolejna kwestia; przygotowanie wychowanków placówek opiekuńczo-wychowawczych oraz rodzin zastępczych do samodzielnej egzystencji w środowisku społecznym. W braku rodziny naturalnej, funkcję wspierania osoby osiągającej pełnoletność do czasu uzyskania całkowitej samodzielności musi przejąć właściwa instytucja. Ponieważ ustawa o pomocy społecznej obowiązek ten nakłada na Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, niezbędne jest wypracowanie skutecznych procedur udzielania pomocy, zindywidualizowanych do konkretnych przypadków, z uwzględnieniem możliwości i aspiracji edukacyjnych, stanu majątkowego, stanu zdrowia, sytuacji rodzinnej oraz zasobów środowiska społecznego (oferta edukacyjna, oferty pracy, itd.)

II.5.8. Koordynacja działań.

Jednym z podstawowych warunków objęcia programem działań na rzecz osób niepełnosprawnych jak największej liczby potrzebujących, jest możliwość dotarcia do tych osób, m.in. z informacją o przysługujących im świadczeniach. W tym celu niezbędna jest baza danych, w przeciwnym razie pomoc może być udzielana w sposób przypadkowy, np. osobom wykazującym szczególną operatywność a nie najbardziej potrzebującym tej pomocy.

Wymaga to koordynacji działań i współpracy między wszystkimi podmiotami powołanymi do wspierania osób niepełnosprawnych (tab. 18)

Tabela nr 18. Organizacje powołane do wspierania osób niepełnosprawnych.

Instytucje	Organizacje pozarządowe
<ol style="list-style-type: none"> 1. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie. 2. Jednostki organizacyjne pomocy społecznej szczebla gminnego: GOPS, MGOPS. 3. Powiatowy Urząd Pracy. 4. Organy rentowe: KRUS, ZUS. 5. Placówki służby zdrowia: przychodnie, szpitale, ośrodki zdrowia. 6. Specjalny Ośrodek Szkolno Wychowawczy w Sokółce. 7. Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna: w Sokółce, w Dąbrowie Białostockiej 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Polski Związek Emerytów i Rencistów – Koło w Sokółce. 2. Polski Związek Niewidomych: Koło w Sokółce, Koło w Dąbrowie. 3. Polski Komitet Pomocy Społecznej. 4. Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym – Koło w Sokółce. 5. Stowarzyszenie na Rzecz Osób Niepełnosprawnych „Radość Życia” – Koło w Dąbrowie Białostockiej. 6. Stacja Caritas. 7. Fundacja „Fundusz Pomocy Społecznej”.

Proces nawiązywania współpracy między wyszczególnionymi w tabeli podmiotami już się rozpoczął, natomiast przepływ informacji między nimi nie jest jeszcze sprawnie zorganizowany. Stwarza to niebezpieczeństwo zbędnego powielania niektórych działań, a pomijanie innych. W wyniku braku informacji na temat rzeczywistych potrzeb środowiska oraz informacji o inicjatywach podejmowanych przez równoległe podmioty, nakłady mogą być niewspółmierne do efektów.

W przypadku nawiązania efektywnej i ścisłej współpracy istnieje szansa na zminimalizowanie kosztów ponoszonych przez poszczególne podmioty, np. poprzez wykorzystanie (na zasadzie porozumienia) bazy pozostającej w dyspozycji jednego z podmiotów, przez innych zainteresowanych i jednocześnie uzyskanie bardziej widocznych efektów działania.

III. Cele strategiczne i kierunki działań.

Zadania w zakresie polityki społecznej wynikające z dokonanej diagnozy należy realizować w dwu obszarach:

1. Działanie w obszarze opieki nad osobami niepełnosprawnymi.

Celem strategicznym jest: trwała poprawa sytuacji osób niepełnosprawnych, poprzez zapewnienie im odpowiednich warunków do samodzielnego, pełnego i czynnego uczestnictwa w życiu społecznym.

2. Działanie w obszarze pomocy społecznej.

Celem strategicznym jest: stworzenie warunków osobom i rodzinom do przezwyciężenia trudnych sytuacji życiowych, których nie są w stanie przezwyciężyć samodzielnie.

III. Cel 1. Stworzenie osobom niepełnosprawnym warunków do samodzielnego pełnego uczestnictwa w życiu społecznym.

Integracja osób niepełnosprawnych ze społeczeństwem wymaga pomocy w pokonywaniu wielu przeszkód wynikających z ich ograniczeń fizycznych oraz poziomu świadomości społeczeństwa. Niezbędna jest taka pomoc, która zapewniłaby możliwie największą samodzielność osobom niepełnosprawnym, pełny dostęp do uczestnictwa w życiu społecznym, edukacji, zatrudnieniu i możliwość samorealizacji. Pomoc powinna zmierzać do zapewnienia samodzielności fizycznej, psychicznej, społecznej i zawodowej. Realizacja tych założeń wymaga szeregu zintegrowanych działań ze strony samorządów lokalnych, administracji rządowej i organizacji pozarządowych.

Cele operacyjne:

1. Inicjowanie działań edukacyjnych w społeczności lokalnej na rzecz rozwiązywania problemów osób niepełnosprawnych.
2. Zwiększenie dostępności do usług rehabilitacyjnych i pomocowych.
3. Stworzenie dzieciom i młodzieży niepełnosprawnej warunków sprzyjających społecznej integracji i edukacji.
4. Aktywizacja zawodowa osób niepełnosprawnych.
5. Zapewnienie osobom niepełnosprawnym pełnego uczestnictwa w życiu publicznym.
6. Przystosowanie środowiska materialnego do potrzeb osób niepełnosprawnych.
7. Integracja działań w środowisku lokalnym na rzecz osób niepełnosprawnych

Kierunki działań:

1. Działania edukacyjne w stosunku do ogółu społeczeństwa.
2. Poszerzenie oferty i usług rehabilitacji leczniczej.
3. Tworzenie odpowiednich warunków sprzyjających społecznej integracji i edukacji dzieciom i młodzieży niepełnosprawnym
4. Działania na rzecz aktywizacji zawodowej i ekonomicznego usamodzielnienia się osób niepełnosprawnych.
5. Działania na rzecz zwiększania udziału osób niepełnosprawnych w życiu społecznym.
6. Przystosowanie środowiska fizycznego do potrzeb osób niepełnosprawnych.

7. Integracja działań samorządów lokalnych oraz organizacji pozarządowych w zakresie pomocy osobom niepełnosprawnym.

Kierunek I - Działania edukacyjne w stosunku do ogółu społeczeństwa.

Zadania:

1. Promowanie zdrowego trybu życia i informowanie o zagrożeniach powodujących powstanie niepełnosprawności.
2. Kształtowanie świadomości i edukacja społeczności lokalnych i służb publicznych w zakresie problemów osób niepełnosprawnych.
3. Informowanie osób niepełnosprawnych i ich rodzin o prawach i uprawnieniach.
4. Utworzenie „Powiatowej Szkoły Liderów Młodzieżowych”.
 - przygotowanie młodzieży ze szkół średnich powiatu do roli lokalnych młodzieżowych liderów promujących zdrowy styl życia (walka z nałogami, zapobieganie wypadkom, itp.),
 - integracja młodzieży, włączenie się do pracy z osobami niepełnosprawnymi,
 - wsparcie tworzenia grup zadaniowych (kółek środowiskowych, harcerstwo) propagujących zdrowy styl życia.
5. Wypracowanie kierunków działań edukacyjnych dla pozostałej młodzieży, rodziców i pedagogów.

Przewidywane efekty:

- zwiększenie świadomości społecznej dotyczącej problemów osób niepełnosprawnych,
- lepsze przygotowanie służb publicznych do udzielania pomocy osobom niepełnosprawnym,
- nabycie przez młodzież wiedzy z zakresu profilaktyki i zdrowego stylu życia,
- tworzenie przez młodzież grup środowiskowych propagujących zdrowy styl życia,
- pozyskanie do współpracy liderów młodzieżowych,
- współpraca z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób niepełnosprawnych,
- pozyskanie wolontariuszy do pomocy osobom niepełnosprawnym.

Partnerzy współpracujący przy realizacji zadań:

- Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Sokółce,

- Wydział Oświaty, Kultury i Sportu Starostwa Powiatowego w Sokółce,
- Wydział Zdrowia, Opieki Społecznej i Spraw Obywatelskich Starostwa Powiatowego w Sokółce,
- poradnie psychologiczne - pedagogiczne,
- szkoły ponadgimnazjalne.

Kierunek II - Poszerzenie oferty usług rehabilitacji leczniczej.

Zadania:

1. Likwidacja barier architektonicznych w obrębie Działu Rehabilitacji SP ZOZ w Sokółce:
 - wykonanie sanitariatów dla osób niepełnosprawnych.
2. Utworzenie Zakładu Rehabilitacyjnego lub Pielęgnacyjno – Rehabilitacyjnego w budynku obok SP ZOZ w Dąbrowie Białostockiej.
3. Przygotowanie pracowników działów rehabilitacji do wczesnego usprawnienia dzieci z chorobami neurologicznymi.
4. Objęcie wczesną rehabilitacją dzieci ze schorzeniami neurologicznymi.
5. Zorganizowanie grupy rehabilitacyjnej na pływalni w Sokółce.
 - przeszkolenie techników rehabilitacji z zakresu ćwiczeń w basenie,
 - dokonanie zakupów brakującego sprzętu medycznego w SP ZOZ w Sokółce,
6. Upowszechnianie informacji o zasadach korzystania z turnusów rehabilitacyjnych wśród personelu medycznego i służb społecznych oraz przedstawicieli organizacji pozarządowych.

Przewidywane efekty:

1. Zwiększenie ofert usług rehabilitacyjnych i ich dostępności w środowisku zamieszkania.
2. Objęcie wczesną rehabilitacją dzieci z chorobami neurologicznymi.
3. Poprawa jakości życia osób niepełnosprawnych i zwiększenie ich aktywności.
4. Zmniejszenie liczby osób oczekujących na kompleksową rehabilitację.
5. Zwiększenie liczby osób korzystających z rehabilitacji poza miejscem zamieszkania w formie turnusów.

Partnerzy współpracujący przy realizacji zadań:

- Samodzielne Publiczne Zakłady Opieki Zdrowotnej w Sokółce i Dąbrowie Białostockiej,
- Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Sokółce,

- Wydział Zdrowia, Opieki Społecznej i Spraw Obywatelskich Starostwa Powiatowego w Sokółce,
- organizacje pozarządowe.

Kierunek III - Tworzenie odpowiednich warunków sprzyjających społecznej integracji i edukacji dzieciom i młodzieży niepełnosprawnym.

Zadania:

1. Dokonanie pełnej diagnozy w zakresie liczby dzieci i młodzieży wymagającej kształcenia w systemie integracyjnym.
2. Utworzenie dwóch ośrodków kształcenia integracyjnego skupionych w Sokółce i Dąbrowie Białostockiej.
3. Likwidacja barier architektonicznych i społecznych w dostępie do infrastruktury w środowisku lokalnym.
4. Rozwój infrastruktury umożliwiającej integrację społeczną i edukację na wszystkich poziomach edukacji.
5. Tworzenie i wdrażanie programów psychoedukacyjnych na rzecz działań w różnych grupach społecznych sprzyjających integracji i edukacji osób niepełnosprawnych.
6. Ograniczenie nauczania indywidualnego w domu do wyjątkowych przypadków.
7. Uzyskanie szczegółowych informacji na temat lokalizacji placówek edukacyjnych pozbawionych barier architektonicznych.

Oczekiwane efekty

1. Uzyskanie pełnych informacji dotyczących potrzeb w zakresie kształcenia integracyjnego na wszystkich poziomach nauczania.
2. Wprowadzenie ciągłości kształcenia integracyjnego na wszystkich poziomach kształcenia.
3. Ułatwienie dostępu do obiektów użyteczności publicznej przede wszystkim przedszkoli, szkół, do których uczęszczają osoby niepełnosprawne.
4. Zwiększenie liczby oferowanych usług kompleksowej rehabilitacji i edukacji.
5. Podniesienie wiedzy i świadomości na temat problematyki osób niepełnosprawnych oraz kształtowanie pozytywnych postaw wobec osób niepełnosprawnych.
6. Przygotowanie osób niepełnosprawnych do samodzielnego życia.

Partnerzy współpracujący przy realizacji zadań:

- Wydział Oświaty, Kultury i Sportu w Starostwie Powiatowym w Sokółce,

- poradnie psychologiczno-pedagogiczne,
- placówki szkolne powiatu sokólskiego,
- urzędy gmin,
- Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Sokółce,
- ośrodki pomocy społecznej,
- Powiatowy Urząd Pracy w Sokółce.

Kierunek IV - Działania na rzecz aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych i niezależności ekonomicznej osób niepełnosprawnych.

Zadania:

1. Finansowanie tworzenia stanowisk pracy dla osób niepełnosprawnych ze środków PFRON.
2. Udzielanie pożyczek dla osób niepełnosprawnych ze środków PFRON.
3. Organizowanie kursów kwalifikacyjnych dla osób niepełnosprawnych.

Przewidywane efekty:

1. Zwiększenie liczby osób niepełnosprawnych aktywnych zawodowo.
2. Zapewnienie niezależności ekonomicznej osobom niepełnosprawnych i ich rodzin.
3. Podniesienie poziomu życia osób niepełnosprawnych i ich rodzin.
4. Wzmacnianie poczucia własnej wartości u osób niepełnosprawnych.

Partnerzy:

- Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Sokółce,
- Starostwo Powiatowe w Sokółce,
- Powiatowy Urząd Pracy w Sokółce,
- pracodawcy.

Kierunek V - Działania na rzecz zwiększenia udziału osób niepełnosprawnych w życiu społecznym.

Zadania:

1. Organizowanie i udział w imprezach integracyjnych.
2. Wspieranie organizacji pozarządowych działających na rzecz osób niepełnosprawnych.

3. Zwiększanie dostępności instytucji publicznych dla osób niepełnosprawnych poprzez likwidację barier w budynkach użyteczności publicznej.
4. Wykorzystywanie środków z programów celowych PEGAZ, KOMPUTER DLA HOMERA, TELEPRACA w kierunku likwidacji barier w komunikowaniu.
5. Finansowanie WTZ.
6. Utrzymywanie Powiatowego Zespołu do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności.

Przewidywane efekty:

1. Integracja osób niepełnosprawnych ze środowiskiem lokalnym.
2. Rozszerzenie obszaru działania organizacji pozarządowych.
3. Zwiększenie możliwości udziału osób niepełnosprawnych w życiu publicznym.
4. Umożliwienie osobom niepełnosprawnym swobodnej komunikacji ze środowiskiem społecznym.
5. Uspołecznienie osób z upośledzeniem umysłowym.
6. Ułatwienie ustalenia stopnia niepełnosprawności (zmniejszenie trudności związanych z dojazdem).

Partnerzy:

- Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Sokółce,
- Starostwo Powiatowe w Sokółce,
- organizacje pozarządowe,
- podmioty prowadzące WTZ,
- Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych,
- Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności.

Kierunek VI - Przystosowanie środowiska fizycznego do potrzeb osób niepełnosprawnych.

Zadania:

1. Likwidacja barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych, w związku z indywidualnymi potrzebami osób niepełnosprawnych.

Przewidywane efekty:

1. Umożliwienie osobom niepełnosprawnym dostępu do instytucji publicznych, urzędów administracji, placówek kulturalnych.
2. Zwiększenie mobilności osób z dysfunkcjami narządu ruchu.

Partnerzy:

- Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Sokółce,
- Starostwo Powiatowe w Sokółce,
- samorządy gminne.

Kierunek VII - Integrowanie działań samorządów lokalnych i organizacji pozarządowych.

Zadania:

1. Gromadzenie i aktualizowanie danych o instytucjach i organizacjach pozarządowych zajmujących się wspieraniem osób niepełnosprawnych.
2. Inicjowanie tworzenia nowych organizacji pozarządowych i grup samopomocowych.
3. Promowanie programów lokalnych z zakresu rozwiązywania problemów związanych z niepełnosprawnością.

Przewidywane efekty:

1. Wzrost uczestnictwa społeczności lokalnych w rozwiązywaniu problemów społecznych.
2. Wzrost efektywności działań samorządów lokalnych i organizacji pozarządowych,
3. Powstanie systemu informacji o potrzebach osób niepełnosprawnych,
4. Powstanie programów w zakresie pomocy osobom niepełnosprawnym.

Partnerzy:

- Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Sokółce,
- Starostwo Powiatowe w Sokółce,
- samorządy gminne,
- organizacje pozarządowe.

III Cel 2. Stworzenie sprawnego systemu pomocy społecznej pomagającego osobom i rodzinom przezwyciężyć trudności życiowe których nie są w stanie pokonać samodzielnie.

Podstawowym celem szeroko pojętej pomocy społecznej jest **zapewnienie godziwej egzystencji osobom nie będącym w stanie samodzielnie lub przy pomocy najbliższej rodziny właściwie funkcjonować w środowisku społecznym.** Problem dotyczy przede wszystkim osób w podeszłym wieku, niepełnosprawnych, bezradnych w sprawach życiowych

(z powodu różnych uwarunkowań psychospołecznych) oraz dzieci i młodzieży z rodzin dysfunkcyjnych.

Idealnym rozwiązaniem jest podniesienie aktywności zawodowej społeczeństwa, pełna rehabilitacja społeczna i zawodowa osób niepełnosprawnych i eliminacja patologii w rodzinie. Biorąc pod uwagę sytuację wyjściową, nawet przy intensywnych, połączonych działaniach w tym kierunku wszystkich powołanych do tych zadań instytucji i organizacji, efektów należy oczekiwać w odległej perspektywie czasowej. Do czasu osiągnięcia tych efektów założone cele należy realizować poprzez:

- zapewnienie opieki instytucjonalnej osobom w podeszłym wieku oraz niesprawnym, pozbawionym opieki lub posiadającym ją w niewystarczającym zakresie,
- stworzenie systemu opieki nad rodziną i dzieckiem,
- zapewnienie opieki dzieciom i młodzieży z rodzin dysfunkcyjnych i sierotom,
- pomoc w osiągnięciu samodzielności dzieciom wychowującym się poza rodziną naturalną

Z uwagi na ograniczone w stosunku do rzeczywistych potrzeb środki finansowe, należy aktywnie poszukiwać możliwości dofinansowania z innych źródeł (fundacje, udział w programach rządowych). Również podjęcie szerokiej współpracy ze wszystkimi podmiotami, które w swych programach działania koncentrują się na pomocy socjalnej, pozwoli na większe wykorzystanie posiadanych w środowisku lokalnym zasobów finansowych, rzeczowych i ludzkich.

Cele operacyjne:

1. Zidentyfikowanie zagrożeń negatywnymi zjawiskami społecznymi.
2. Rozszerzenie oferty usług na rzecz osób starszych.
3. Stworzenie systemu opieki nad rodziną i dzieckiem.
4. Zintegrowanie działań samorządów lokalnych oraz organizacji pozarządowych w zakresie pomocy społecznej.

Kierunki działań:

1. Współdziałanie ze służbami socjalnymi i instytucjami w zakresie uzyskiwania informacji o występowaniu negatywnych zjawisk społecznych (ubóstwo, bezrobocie, uzależnienia).
2. Tworzenie środowiskowego systemu wsparcia dla osób niezdolnych do samodzielnej egzystencji.
3. Działania na rzecz stworzenia systemu wspierania rodzin i dzieci w środowisku.

4. Organizacja alternatywnych form opieki dla dzieci i młodzieży.
5. Integrowanie działań różnych podmiotów w środowiskach lokalnych w zakresie rozwijania różnych form pomocy społecznej.

Kierunek I - Współdziałanie ze służbami socjalnymi i instytucjami w zakresie uzyskiwania informacji.

Zadania:

1. Analiza sprawozdawczości prowadzonej przez OPS-y i Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie.
2. Analiza potrzeb zmierzająca do określenia niezbędnej infrastruktury społecznej do realizacji zadań pomocy społecznej.
3. Ustalenie zasad współpracy przy wymianie informacji między instytucjami i organizacjami.
4. Rozpoznanie głównych problemów społecznych.
5. Organizowanie spotkań informacyjnych zespołów ; pracowników OPS, PCPR, Sądu Rodzinnego, organizacji pozarządowych i innych instytucji zajmujących się pomocą społeczną.
6. Analiza przyczyn korzystania z pomocy społecznej.

Przewidywane efekty:

1. Rozpoznanie źródeł zagrożeń życia społecznego na terenie powiatu.
2. Określenie rzeczywistych potrzeb w zakresie infrastruktury społecznej.
3. Zwiększenie efektywności działania i szybkości reagowania służb społecznych na problemy środowiska.
4. Wykorzystanie uzyskanych danych do pracy nad rozwijaniem powiatowej strategii rozwiązywania problemów społecznych.

Partnerzy:

- Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Sokółce,
- ośrodki pomocy społecznej,
- organizacje pozarządowe,
- poradnie psychologiczno - pedagogiczne,
- kuratorzy rodzinni.

Kierunek II - Tworzenie środowiskowego systemu wsparcia dla osób niezdolnych do samodzielnej egzystencji.

Planowane działanie ma na celu eliminację podstawowego problemu ludzi w podeszłym wieku – braku opieki niezbędnej dla egzystencji, poprzez zapewnienie form opieki instytucjonalnej dostosowanych do sytuacji danej osoby.

Instytucjonalne formy opieki mają stanowić dla osób samotnych ekwiwalent opieki sprawowanej powszechnie w społeczeństwie przez rodzinę nad jej starszymi członkami, bądź uzupełniać tę opiekę do niezbędnego poziomu.

Zadania:

1. Usprawnienie opieki nad ludźmi starszymi i przewlekle chorymi w środowisku.
2. Koordynacja działań wszystkich podmiotów udzielających pomocy („Caritas”, publiczna służba zdrowia, PKPS, pomoc społeczna).
3. Zapewnienie środków transportu dla osób świadczących usługi opiekuńcze i pielęgnacyjne w środowisku.
4. Utworzenie Dziennego Domu Pomocy, w celu odciążenia aktywnych zawodowo rodzin opiekujących się osobami starszymi.

Przewidywane efekty:

1. Zapewnienie opieki w środowisku osobom niezdolnym do samodzielnej egzystencji z racji wieku i niepełnosprawności.
2. Zmniejszenia zapotrzebowania na hospitalizacje na oddziałach przewlekłych,
3. Utrzymania więzi rodzinnych i towarzyskich, najczęściej zerwanych wskutek wyjazdu członka społeczności do domu pomocy społecznej.
4. Stworzenie nowych miejsc pracy,

Partnerzy:

- Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Sokółce,
- ośrodki pomocy społecznej,
- Polski Komitet Pomocy Społecznej,
- Polski Czerwony Krzyż,
- „Caritas Polska”.

Kierunek III - Stworzenie systemu opieki nad dzieckiem i rodziną.

Zadania:

1. Pobudzenie przez pracę socjalną aktywności własnej rodziny w rozwiązywaniu problemów.
2. Inicjowanie tworzenia świetlic i klubów środowiskowych dla dzieci i młodzieży.
3. Udzielanie wsparcia organizacjom i instytucjom w zakresie tworzenia lokalnych programów samopomocowych.
4. Rozwijanie współpracy w ramach Lokalnych Zespołów z pedagogami, policją, wychowawcami, organizacjami pozarządowymi, oraz związkami wyznaniowymi w zakresie przeciwdziałania zagrożeniom społecznym (alkoholizm, narkomania).
5. Popularyzowanie organizowania przez organizacje pozarządowe i związki wyznaniowe ośrodków wsparcia.
6. Pozyskiwanie środków na pomoc społeczną.
7. Przygotowanie kandydatów na rodziny zastępcze.
8. Przeszkolenie kandydatów do funkcji rodziców zastępczych.

Przewidywane efekty:

1. Zwiększenie aktywności własnej rodzin i osób korzystających z pomocy.
2. Ograniczenie liczby osób wymagających pomocy społecznej.
3. Zmniejszenie obszarów patologii społecznych.
4. Zorganizowanie alternatywnych form pomocy (zamiast materialnej).
5. Zaktywizowanie środowiska lokalnego wokół problemów społecznych.

Partnerzy:

- Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Sokółce,
- ośrodki pomocy społecznej,
- organizacje pozarządowe,
- związki wyznaniowe.

Kierunek IV - Organizacja alternatywnych form opieki nad dziećmi i młodzieżą.

Działania w tym kierunku mają dotyczyć sytuacji w której zostały wyczerpane wszelkie możliwości udzielenia wsparcia w środowisku dzieciom pozbawionym opieki rodziców lub w rażący sposób zaniedbanym. Osiągnięcie celu możliwe jest przez

zapewnienie dzieciom pozbawionym całkowicie opieki oraz posiadającym niewystarczającą opiekę, warunków do prawidłowego rozwoju psychofizycznego.

Zadania:

1. Zapewnienie opieki w placówkach opiekuńczo – wychowawczych (w ramach współpracy z powiatami będącymi organami prowadzącymi takie placówki).
2. Rozwijanie Specjalnego Ośrodka Szkolno–Wychowawczego jako placówki zapewniającej opiekę całodobową dla dzieci z upośledzeniem umysłowym (obecnie przebywających poza terenem naszego powiatu w podobnych placówkach).
3. Praca z rodzinami dysfunkcyjnymi w kierunku przywrócenia im zdolności opiekuńczych i wychowawczych.
4. Współpraca z instytucjami powołanymi do opieki nad dzieckiem i rodziną (poradniami psychologiczno – pedagogicznymi, pedagogami szkolnymi, ośrodkami pomocy społecznej, sądem rodzinnym, ośrodkami terapii).
5. Przygotowanie i przeszkolenie kandydatów na rodziny zastępcze.
6. Utworzenie Rodzinnego Pogotowia Opiekuńczego.
7. Poszukiwanie w środowisku lokalnym podmiotów zdolnych do prowadzenia placówki opiekuńczo-wychowawczej.
8. Opracowanie procedur zapewniających wychowankom rodzin zastępczych i placówek uzyskanie pełnej samodzielności życiowej, dostosowanych indywidualnie do ich potrzeb i możliwości.
9. Wspieranie i rozwijanie aspiracji edukacyjnych wychowanków placówek opiekuńczo-wychowawczych i rodzin zastępczych.
10. Współpraca z instytucjami i organizacjami w kierunku wspierania wychowanków placówek i rodzin zastępczych w procesie usamodzielnienia.
11. Opracowanie szczegółowych metod usamodzielnienia osób niepełnosprawnych (kierowanie wniosków o orzeczenie stopnia niepełnosprawności, pomoc w uzyskaniu przysługujących świadczeń).

Przewidywane efekty:

1. Zapewnienie okresowej lub stałej opieki dzieciom z rodzin dysfunkcyjnych w sytuacji zagrożenia zdrowia psychicznego i fizycznego.
2. Zapewnienie stałej opieki dzieciom pozbawionym opieki rodzicielskiej.
3. Przywrócenie rodzinom naturalnym zdolności opiekuńczo-wychowawczych.

4. Eliminacja zjawiska powielania negatywnych wzorców z pokolenia na pokolenie.
5. Zapewnienie osobom pozbawionym wsparcia naturalnej rodziny uzyskania samodzielności ekonomicznej i życiowej.
6. Podniesienie poziomu wykształcenia dzieci z rodzin niewydolnych wychowawczo.
7. Wykorzystanie zasobów infrastruktury społecznej i gospodarczej w środowisku lokalnym dla zapewnienia pełnej samodzielności osobom usamodzielnianym.
8. Wykorzystanie systemu pomocy osobom niepełnosprawnym w usamodzielnianiu wychowanków z orzeczonym stopniem niepełnosprawności.

Partnerzy:

- Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Sokółce,
- PCPR – y i MOPR- y ze współpracujących powiatów,
- Sąd Rodzinny,
- służby społeczne,
- wychowawcy i pedagodzy,
- placówki opiekuńczo-wychowawcze,
- Starostwo Powiatowe w Sokółce,
- organizacje pozarządowe.

Kierunek V - Integrowanie działań różnych podmiotów w środowiskach lokalnych w zakresie rozwijania różnych form pomocy społecznej.

Zadania:

1. Gromadzenie i aktualizowanie danych o instytucjach i organizacjach pozarządowych zajmujących się wspieraniem osób i rodzin w rozwiązywaniu problemów życiowych.
2. Inicjowanie tworzenia nowych organizacji pozarządowych i grup samopomocowych.
3. Promowanie programów lokalnych z zakresu rozwiązywania problemów związanych z zagrożeniami społecznymi.

Przewidywane efekty:

1. Wzrost uczestnictwa społeczności lokalnych w rozwiązywaniu problemów społecznych.
2. Wzrost efektywności działań samorządów lokalnych i organizacji pozarządowych,
3. Powstanie systemu informacji o potrzebach środowiska,

4. Upowszechnienie świadomości o zagrożeniach społecznych wśród pracowników instytucji i przedstawicieli organizacji.
5. Powstanie programów w zakresie rozwiązywania problemów społecznych.
6. Pozyskanie środków z zewnątrz na realizację programów pomocowych.

Partnerzy:

- Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Sokółce,
- Starostwo Powiatowe w Sokółce,
- samorządy gminne,
- organizacje pozarządowe.

Podsumowanie

Opracowana „Strategia rozwiązywania problemów społecznych w powiecie sokólskim” jest dokumentem, który powstał w wyniku zebrania szczegółowych danych, dotyczących liczby osób i systemów opieki nad osobami niepełnosprawnymi oraz opieki społecznej. Ma ona charakter otwarty, w związku z czym w założeniach strategii tkwi systematyczne gromadzenie i aktualizowanie informacji o stanie i potrzebach środowiska społecznego oraz ich szczegółowa analiza, pod kątem reagowania na potrzeby środowiska. Strategia powinna ewoluować w kierunkach najbardziej pożądanym przez środowisko lokalne, zatem musi reagować na informacje z zewnątrz.

Niniejsza strategia rozwiązywania problemów wytycza cele strategiczne i kierunki działań władz samorządowych, nakreślając płaszczyzny rozwiązań na terenie powiatu. Azymuty działań wyrażone w formie celów strategicznych oraz kierunków strategicznych do realizacji w poszczególnych obszarach funkcjonalnych, określają ramy możliwej do realizacji, na poziomie powiatu, polityki regionalnej.

Sformułowane scenariusze rozwoju sytuacji w okresie sporządzania strategii, opierają się na analizie obecnej sytuacji oraz na prognozach najbliższych lat. Strategia rozwoju w kształcie, jaki został nadany, nie zawiera rozstrzygnięć szczegółowych co do realizacji konkretnych zadań w określonym czasie i miejscu. Rozstrzygnięcia takie zostaną podjęte po uchwaleniu strategii rozwiązywania problemów przez Radę Powiatu Sokólskiego.

Przy realizacji strategii należy mieć na uwadze, że czynnikiem, który często decyduje o realizacji tego, a nie innego zadania jest efektywność ekonomiczna i społeczna, jaką może przynieść realizacja określonego zadania społeczeństwu i władzom samorządowym. Przy bardzo ograniczonych środkach finansowych należy wspierać w pierwszej kolejności te zadania, które dadzą najlepszy efekt.

Przedłożona strategia i zaproponowane kierunki działań w obszarach rozwojowych wytyczają optymalny kierunek rozwoju naszego powiatu. W swoim ogólnym kształcie jest zgodna z kierunkami rozwoju powiatu i województwa, natomiast w szczegółach stara się uwzględniać uwarunkowania dotyczące własnej społeczności indywidualnej oraz możliwości infrastruktury społecznej na terenie powiatu.

Realna ocena własnych możliwości może zadecydować o powodzeniu lub porażce przy realizacji strategii.